

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี
จังหวัดกาญจนบุรี

The impact of tourism in Ban Wang Ka, Mon community, Nong Lu Subdistrict,
Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province

ณัฐธินิชา หยูทอง

Nattanicha Yoothong

พุชชิตา เนตรเจริญ

Putchita Netcharoen

ภัทรกร รุ่งโรจน์

Patalakorn Rungroj

วรรณิษา กองโฮม

Wannisa Konghome

สโรชา ซ้ายเซ่ง

Sarocha Saiseng

ชลพฤกษ์ เดอลา ครูซ

Cholapruek Dela Cruz

วิศรุต เอี่ยมสะอาด

Witsarut Aiamsaart

องค์ บรรจุน

Ong Bunjoon

คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Environmental Culture and Ecotourism Srinakharinwirot University.

อีเมลล์ : cholapruek.delacruz@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนมอญบ้านวังกะ โดยวิธีการศึกษาใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลผ่านเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลผ่านวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผลการศึกษา พบว่า เมื่อเกิดการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งค่านิยม วิถีชีวิต วัฒนธรรม และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลให้ชุมชนเห็นช่องทางจากการ

ท่องเที่ยว สู่การกลายเป็นรายได้หลักของชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ เกิดธุรกิจโฮมสเตย์ (Home Stay) ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก บริการนำชมและขนส่งนักท่องเที่ยว รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาของภาครัฐเพื่อตอบสนองกระแสความนิยม และเอื้อต่อนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกันการที่มีย่านนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนจำนวนมาก ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของธุรกิจทางการท่องเที่ยว นำมาซึ่งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย ฝุ่นควัน ที่เกิดจากการบริโภค ความแออัดของพาหนะและผู้คน รวมทั้งปัญหาสังคม เช่น การแฝงตัวเข้ามาของมิจฉาชีพ ความแตกแยกระหว่างชาวบ้าน ปัญหายาเสพติด และความฟุ้งเฟ้อตามค่านิยมจากภายนอกที่มากับนักท่องเที่ยวและสื่อสังคมออนไลน์ ล้วนเป็นผลกระทบที่มากับการท่องเที่ยวชุมชนมอญบ้านวังกะที่ควรได้รับการพิจารณา

คำสำคัญ : ผลกระทบการท่องเที่ยว/ มอญ/ บ้านวังกะ/ สังขละบุรี

Abstract

The study aims to examine how tourism impacts the Mon community of Ban Wang Ka, located in Nong Lu Subdistrict, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province, with a focus on societal and cultural, economic, and environmental aspects. Using qualitative methods, including document analysis, related research review, and interviews with selected individuals through purposive and chain sampling, as well as non-participant observation, when analyzed, it was pointed out that the tourism of the Mon community of Ban Wang Ka In social and cultural aspects When tourism comes in, the community changes its attitude, way of life, culture, and develops the infrastructure system. As a result, the community sees channels from tourism. Homestay restaurants and souvenir shops were born to become the community's main income in the economic field. Guided tours and tourist transportation services Including the involvement of the government sector in developing to respond to popular trends. and is conducive to tourists at the same time, many tourists are coming into the community. The increase in tourism leads to environmental problems such as garbage problems, polluted water, dust, and smoke caused by consumption. Congestion of vehicles and people includes social problems such as the infiltration of criminals. The division between the villager's drug problems and extravagance is based on external values from tourists and social media. These issues mentioned above are the result of tourism's impact on the Mon community of Ban Wang Ka. They should be addressed and developed in the future.

Keywords : Impact of Tourism/ Mon/ Ban Wang Ka/ Sankhla Buri

บทนำ

มอญได้มีการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินตอนต้น มอญที่เข้ามาในยุคนี้ ได้กระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่หลายแห่ง ซึ่งมักจะยึดแหล่งที่ตั้งติดกับริมแม่น้ำ เช่น แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง เป็นต้น กลุ่มคนมอญที่อพยพเข้ามาในสมัยกรุงธนบุรีหรือเรียกว่ามอญเก่าตั้งถิ่นฐานบริเวณเกาะเกร็ดนนทบุรี ส่วนกลุ่มที่เข้ามาภายหลัง เรียกว่ามอญใหม่กระจายตัวอยู่แถบปทุมธานีและพระประแดง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนมอญอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่ที่ใกล้กับแหล่งที่ตั้งของชนชาติมอญเดิม คือ บริเวณระหว่างลุ่มน้ำแม่กลองกับชายแดนไทย-พม่าในแถบจังหวัดราชบุรีและกาญจนบุรี (สุภรณ์ โอเจริญ, 2527)

มอญอพยพเข้าสู่ประเทศไทยทางด้านด่านเจดีย์สามองค์ ซึ่งเป็นเส้นทางชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าที่มีมอญเคลื่อนไหวเข้าออกอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บริเวณที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับเขตมอญในพม่า ซึ่งคือเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เกิดเป็นชุมชนมอญพลัดถิ่นที่ตัวอำเภอสังขละบุรีเป็นชุมชนเกิดใหม่มีอายุประมาณ 50 ปี (ปัจจุบันมีอายุประมาณ 77 ปี) (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2540)

สมัยอดีตชุมชนมอญบ้านวังกะมิวิถีชีวิตที่ยังอาศัยเกี่ยวผูกทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งมีอาชีพหลักคือ การทำการเกษตรและเก็บหาของป่า รวมไปถึงอาชีพแรงงานรับจ้างต่าง ๆ จนมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวที่ทำให้ปัจจุบันมีการทำอาชีพอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น การขายของที่ระลึก การสร้างที่พัก และการรับจ้างขับเรือโดยสารรับส่งนักท่องเที่ยว ประกอบกับการที่พื้นที่เหล่านี้ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของพื้นที่เอาไว้ เช่น ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีลอยเรือสะเดาะเคราะห์ การสื่อสารภาษามอญ การสวมชุดประจำชาติ แกงฮังเล แกงใบส้มป่อย และมีวิถีชีวิตที่รักความสงบ อภัยาศยดี จึงกลายเป็นจุดดึงดูดของนักท่องเที่ยวที่สนใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิต ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง (อัญชัญ ตันชเทศ และคณะ, 2560)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ สามารถสร้างรายได้และทำให้เกิดการพัฒนาตามห่วงโซ่อุปทานทางการท่องเที่ยวทั่วประเทศ ไม่เพียงแต่ทำให้เศรษฐกิจเติบโตขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมอันดีระหว่างประเทศอีกด้วย อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้คนนับล้านคนมีงานทำ ทั้งยังสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ก็ยังมีผลกระทบในด้านลบหลายด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม จวบจนด้านสิ่งแวดล้อม (กรมการท่องเที่ยว, 2566)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามอญที่อพยพมานั้นมีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตเดิมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนมอญทั้งในด้านบวกและด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวของวิถีชีวิต การประกอบอาชีพ การพัฒนาเศรษฐกิจ สภาพสังคมภายในชุมชน รวมไปถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ศึกษา ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสังคมและวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณี เนื่องจากมีการนำวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียมและประเพณีของสังคมไทย มาเป็นสิ่งที่ดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น หากไม่มีการระมัดระวัง อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เนื้อหาดั้งเดิมของประเพณีวัฒนธรรมเดิมที่นำมาเป็นจุดขาย มุ่งเน้นในด้านการค้าความสวยงาม ลดความประณีต ตัดขั้นตอนที่เป็นเนื้อหาเดิม สิ่งที่น่าเสียดายคือการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจ ละเลยประเด็นด้านวิถีชีวิตและคุณค่าที่แท้จริงของชุมชนสังคมท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวส่งผลให้วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนให้ดึงดูดนักท่องเที่ยว มุ่งเน้นการค้าขาย เพื่อรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

มนัส สุวรรณ (2539) กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานและรายได้ ต่อบุคคลจำนวนมาก ทั้งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรงและในกิจกรรมเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ เช่น การนำเที่ยว ขายเป็นที่ระลึก รถเช่า ร้านอาหาร และร้านถ่ายรูป แต่ในทางกลับกันก็ย่อมก่อให้เกิดโทษ กล่าวคือ ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นผลให้สัดส่วนการใช้แรงงานในภาคเศรษฐกิจหลักเปลี่ยนไปด้วย นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมมากขึ้น เนื่องจากผู้ได้ประโยชน์โดยตรง อาจเป็นเฉพาะกลุ่มหรือคนต่างถิ่น ประชาชนในพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สมควรได้รับประโยชน์แต่กลับไม่ได้รับประโยชน์นั้น ๆ

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวก คือ เศรษฐกิจของชุมชนเติบโตมากขึ้น ผู้คนมีรายได้จากการท่องเที่ยว และด้านลบ คือ การกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรมและไม่ทั่วถึงอย่างที่ควรเป็น

3. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

กนกพร สว่างแจ้ง (2540) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ของสิ่งแวดล้อม สร้างเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ขึ้นมาโดยสภาพแวดล้อมใหม่ที่สร้างขึ้นอาจจะก่อผลด้านบวกหรือด้านลบต่อสภาพแวดล้อมเดิมที่เป็นอยู่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสภาวะของสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมที่สนใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ หรือเกิดขึ้นโดยมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเกิดขึ้นจากมนุษย์หรือธรรมชาติสร้างขึ้น ส่งผลทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสภาพแวดล้อมเดิม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ในด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านบวกและด้านลบ

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และแบบลูกโซ่ โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความน่าเชื่อถือ และทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติที่ต้องการผ่านการแนะนำต่อ ๆ กันจนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและเพียงพอจึงจะยุติการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นชาวไทยเชื้อสายมอญ หรือชาวบ้านที่เกิดและอาศัยอยู่ภายในชุมชนมอญบ้านวังกะมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีอายุมากกว่า 18 ปี รวมทั้งหมด 10 คน ดังนี้ ผู้นำชุมชนด้านการปกครอง ได้แก่ รองนายกเทศมนตรี และหัวหน้าคุ้ม จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชนด้านจิตวิญญาณ เจ้าอาวาสและพระสงฆ์ จำนวน 2 รูป ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยว จำนวน 6 คน

รายละเอียดของผู้ถูกสัมภาษณ์มีดังนี้

- 1) แม่คำตาหวาน (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2567 ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก
- 2) รองนายกเทศมนตรีสาว (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2567 รองนายกเทศมนตรีตำบลวังกะ
- 3) หัวหน้าคุ้ม วันที่สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2567 หัวหน้าคุ้ม
- 4) สาวตามสั่ง (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 20 เมษายน 2567 ธุรกิจร้านอาหาร
- 5) ป้าโฮมสเตย์ (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2567 ธุรกิจที่พัก
- 6) พระอารมณีดี (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2567 พระภิกษุ ณ วัดวังแก้วเวการาม
- 7) ลุงนักบิด (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2567 มอเตอร์ไซด์รับจ้าง
- 8) หมุ่มรอบรู้ (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2567 ธุรกิจที่พัก
- 9) หมุ่มมะเมซอน (นามสมมติ) วันที่สัมภาษณ์ 21 เมษายน 2567 คนขับเรือนำเที่ยว
- 10) เจ้าอาวาส วันที่สัมภาษณ์ 22 เมษายน 2567 เจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม

ขั้นตอนการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษางานวิจัย และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ลงพื้นที่ชุมชนมอญบ้านวังกะ เพื่อศึกษาโดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้สังเกตการณ์คือ กลุ่มผู้วิจัย จำนวน 7 คน โดยสังเกตการณ์ตลอดทั้งวัน ในบริเวณชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมถึงมีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยว ผ่านการเฝ้าสังเกตและการใช้บริการ

ในชุมชน และรวบรวมข้อมูลภาคสนามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้อา
วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุป อภิปรายผล และนำเสนอ ผ่านการบรรยายเชิงพรรณนา
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. การสัมภาษณ์ (Interview) ชาวไทยเชื้อสายมอญ หรือชาวบ้านที่เกิดและอาศัยอยู่ในชุมชน
มอญบ้านวังกะมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ต่ำกว่า 10 ปี และมีอายุมากกว่า 18 ปี
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยสังเกตเหตุการณ์หรือ
ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า ในอดีตชุมชนมอญบ้านวังกะมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมี
วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองกาญจนบุรี และยังไม่เกิดการท่องเที่ยว
แต่หลังจากการทลายของสะพานมอญ และมีข่าวเผยแพร่ออกไปทำให้ชุมชนมอญเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยว
ที่สนใจ ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบจากการดำเนินการท่องเที่ยว
ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านสังคมและวัฒนธรรม

ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านบวก พบว่า ชุมชนได้มีการนำเอกลักษณ์วัฒนธรรม
มาเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้และอาชีพให้แก่ชาวบ้าน รวมถึงเยาวชนในชุมชน ส่งผลให้
เยาวชนในชุมชนเกิดการตระหนักถึงความสำคัญ ความภาคภูมิใจในถิ่นบ้านเกิด การเรียนรู้วัฒนธรรมระหว่าง
คนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวว่า “ป่าเป็นคนเก่าแก่
ที่นี่ไม่รู้เลยสะพานมอญก็ว่ามีก็เมตรมีก็เส้น แต่เด็ก ๆ ที่นี้มีรู้หมด โอเราเป็นคนทำแท้ม ๆ เรายังไม่รู้เท่าเด็ก ...
วัฒนธรรมลอยเรือสะเดาะเคราะห์ แล้วก็ตักบาตรเทโว มีตลาดนิพพานนี้เขากินฟรี ในลานพุทธคยานั้นแหละ
แล้ววันเกิดหลวงพ่อกัน 6 คำ เดือน 4 ตอนนี่ก็ยังทำเป็นวันงานเจดีย์พุทธคยา...” (ป่าโฮมสเตย์, การสื่อสาร
ส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

การมีนักท่องเที่ยวในชุมชนเข้ามาจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัด
กาญจนบุรี ทำให้หน่วยงานของทางภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนทั้งการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาชุมชน
ส่งผลให้มีการพัฒนาในหลายด้าน ทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย และชีวิตความเป็น
อยู่ของคนในชุมชน ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้นำทางด้านการปกครองว่า “เขาต้องมาดูแล เรื่องเสาไฟฟ้า
เรื่องถนนบ้าง แต่ถ้าเรื่องไฟฟ้าไม่เกี่ยวกับเทศบาล เกี่ยวกับกรมไฟฟ้า...” (หัวหน้าคุ้ม, การสื่อสารส่วน
บุคคล, 20 เมษายน 2567) ขณะที่ผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวกล่าวว่า “เทศบาลตำบลวังกะเขาก็มาดูแล
ความสะอาดไข่ม้อย เขาก็เอารถมาดูแลนักท่องเที่ยว ที่หัวสะพานก็เอารถมาเก็บขยะ...” (ป่าโฮมสเตย์, การ
สื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

ผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านลบ พบว่า เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม เช่น การตักบาตร วิธีการตักบาตร และเส้นทางบิณฑบาต มีความแตกต่างจากอดีต ผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งระบุว่า “ถ้าเราบิณฑบาต ญาติโยมที่เชื่อว่าคนในหมู่บ้านนะ ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวหรอก จะนั่งกับพื้น ก่อนพระจะเดินเข้ามาเนีย พอพระเข้ามาใกล้ ๆ โยมจะกราบก่อนสาม ครั้ง แล้วก็ลุกขึ้นตักใส่บาตร อาหารที่ใส่จะเป็นเฉพาะข้าว เพราะว่าเรายังใช้ระบบเดิม คือ ระบบแกงแหว เราแบ่งหมู่บ้านแบ่งเป็น 6 คุ่ม ในแต่ละคุ่มจะมีไม้อยู่ 1 อัน ไม้ไปตั้งบ้านไหน บ้านนั้นหุง บ้านนั้นทำกับข้าว พอถึงอีกวันหนึ่งไม่ไปบ้านไหนก็ทำแล้วก็เวียนไปครบใน 6 คุ่ม ทุกวันนี้ก็ยังเป็นกันอยู่ แต่เราจะไม่ค่อยเห็นแถวสะพานไม้...” (พระอารมณัติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวต้องยื่นต่อแถวรอใส่บาตร และใส่ชุดตักบาตรที่ขายโดยชาวบ้าน รวมถึงเส้นทางการเดินในเส้นทางการท่องเที่ยว เมื่อมีการท่องเที่ยวชาวบ้านมุ่งเอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากขึ้น ส่งผลให้ขาดความปรองดองกันต่างจากในอดีตที่ชุมชนมีความสามัคคีกัน ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้นำทางด้านจิตวิญญาณว่า “เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามา มีเม็ดเงินเข้ามา มีผลประโยชน์เข้ามา ทำให้เห็นแก่ตัวที่มากขึ้น โดยนี่เป็นข้อเสีย ไม่ใช่แค่ระบบการท่องเที่ยวอย่างเดียว มันเป็นระบบทุนนิยมด้วย ระบบทุนนิยมทำให้เกิดการวัดค่าด้วยเม็ดเงิน...” (เจ้าอาวาส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2567)

ชุมชนมีการทำธุรกิจประเภทเดียวกันเป็นจำนวนมาก เช่น ธุรกิจร้านเช่าชุด ร้านขายของที่ระลึก และร้านขายชุดตักบาตร ในช่วงเทศกาลนักท่องเที่ยวมีจำนวนมากทำให้เกิดการแก่งแย่งผู้บริโภคกัน ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวว่า “ข้อดีคือการทำมาหากินของคนในชุมชน มีงานให้ทำกันเยอะขึ้น คนบางกลุ่มอาจจะมีการแย่งลูกค้าเกิดขึ้นในสายอาชีพของเขา...” (สาวตามสั่ง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 เมษายน 2567) จึงได้มีมาตรการเพื่อลดการทะเลาะวิวาท ดังที่ผู้นำทางด้านจิตวิญญาณได้กล่าวไว้ว่า “สมัยก่อนมีการแย่งชิงกัน แย่งนักท่องเที่ยวกัน แต่สมัยนี้หลงพอจัดระบบใหม่คือให้มีวิน มีคิว การแย่งลูกค้าก็จะมีสำหรับพวกที่ไม่อยู่ในคิว ก็เหมือนคนขายอาหารบิณฑบาตนี้แหละ บนสะพานไม้ก็มีการแย่งลูกค้ากัน เขาจะมีการไล่ตาม พอคนนี้คู้ยอยู่แล้วเจ้าใหม่เข้ามา ก็เกิดการทะเลาะกัน...ถ้าทะเลาะกันถึงตักบิณฑบาตเลย พอต้องลงตรงสะพานไม้ใหม่ ก็ไม่ลง อ้อมเอา เพื่อตัดนิสัยชาวบ้าน...” (พระอารมณัติ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าการเข้ามาของการท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมในหลายด้าน เช่น การส่งเสริมการอนุรักษ์และความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นในเยาวชน การสร้างอาชีพแก่คนในพื้นที่ รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ผลกระทบด้านลบ เช่น การมุ่งเอาแต่ผลประโยชน์ส่วนตน และความไม่สามัคคีกันเหมือนในอดีต อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเพื่อรักษาความสะอาดสบายให้กับนักท่องเที่ยว

ด้านเศรษฐกิจ

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในด้านบวก ในอดีตชาวบ้านในชุมชนมอญบ้านวังกะส่วนใหญ่ทำอาชีพ การเกษตร การประมง และรับจ้างทั่วไป หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนเปลี่ยนอาชีพ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชน เช่น ชายของที่ระลึก ชายชุดตักบาตร การปะแป้งทานาคา ร้านอาหารมอญ ร้านชาชุดมอญ รวมถึงการบริการอื่น ๆ ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนที่ทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีรายได้ที่สูงขึ้น ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวว่า “ส่วนใหญ่จะเริ่มที่ 50 บาท ถ้ารูปเสร็จตอนไหนก็เอามาคืน แต่ถ้าช่วงเช้าเขาจะขายพร้อมชุดตักบาตร 99 บาท ต่อ 1 ชุด...” (แม่ค้าตาทหวาน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 เมษายน 2567) แต่การท่องเที่ยวในชุมชนไม่ได้มีตลอดทั้งวัน ทำให้ชาวบ้านต้องหาอาชีพเสริม เพื่อที่จะสามารถดำรงชีพได้ ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวว่า “ผมก็มีอาชีพเสริม ตอนเย็นเป็นยามที่ตลาดสด ทำงานตลาดสด ขึ้นเวรก็เป็นงานเสริม...” (ลุงนักบิต, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

และชุมชนยังมีคนรุ่นใหม่ที่มีโอกาสไปศึกษาหรือทำงานนอกชุมชนได้ส่งเงินกลับมาให้ครอบครัว หรือกลับมาทำงานและพัฒนาชุมชน หลังจากที่มีกระแสการท่องเที่ยวในชุมชน ภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ได้รับความนิยมมากขึ้น ตามที่ผู้นำด้านจิตวิญญาณได้กล่าวไว้ “ททท. เขาก็มาสนับสนุนมาเป็นสื่อกลางให้คนได้รู้จัก ได้ท่องเที่ยว...” (พระอารมณดี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567) อีกทั้งยังสามารถดึงดูดอินฟลูเอนเซอร์ (บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ) เข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ในสื่อโซเชียลมีเดีย (พื้นที่สังคมออนไลน์) ทำให้มีคนรุ่นใหม่รู้จักและเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวว่า “สวท. สังขละบุรี เขาก็ไลฟ์สดเหมือนกัน...ไม่มีคนในชุมชนทำโปรโมท แต่ก็เห็นมีนักท่องเที่ยวช่วยโปรโมทนะ...” (ป้าโฮมสเตย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจในด้านลบ หลังจากที่มีการท่องเที่ยวได้เข้ามายังชุมชน ชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนอาชีพให้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันเองภายในชุมชน เช่น การแย่งกันขายชุดตักบาตร การตัดราคาการล่องเรือ รวมถึงการสร้างที่พักมากเกินไป และในช่วงเทศกาลของชุมชนจะมีนักท่องเที่ยวมาจำนวนมาก เพื่อเข้าร่วมในเทศกาลต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสเกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น แต่ว่ารายได้นั้นไม่ได้กระจายตัวอย่างทั่วถึง มีเพียงบางพื้นที่ของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มจากการท่องเที่ยว ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวว่า “มีเรื่องการตัดราคา อีกฝั่งมีประมาณ 50 ลำ ชมรมเรือมีทั้ง 2 ฝั่ง แต่อีกฝั่งต้องแย่งกับผู้ประกอบการเขาไม่ได้เปิดคิวต่างคนต่างหา อีกฝั่งก็มีคนมอญจะเป็นชมรมเดียวกัน แล้วก็แบ่งกันว่าลูกค้าจะลงฝั่งนู้นหรือฝั่งนี้ แล้วก็ตรงเจดีย์พุทธคยาอีกจุดหนึ่งทั้งหมด 3 จุด...” (หนุ่มอะเมซอน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567) และมีผู้ประกอบธุรกิจทางการท่องเที่ยวอีกราย ได้กล่าวปัญหาเกี่ยวกับที่พักไว้ว่า “ที่พักไม่บาลานซ์เลย ตอนนี้สามารถออกอินได้เลย ห้องพักเยอะมาก ๆ แต่ว่าตอนนี้เขาจำกัดละ เริ่มไม่ให้สร้าง...เรื่องที่พักช่วงปีใหม่มกก็ชาร์จเพิ่ม ปีตาม

ความรวย ถ้าซบเบนซ์มาก็เยอะหน่อย แต่ถ้าเป็นครอบครัวก็ไม่ สงสารเด็กจะได้มีที่พัก...” (หนุ่มรอบรู้, การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 เมษายน 2567)

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า หลังจากมีการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนอาชีพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเม็ดเงินที่เข้ามายังชุมชน ผู้คนในชุมชนจึงมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นก็มาพร้อมกับการแข่งขัน การแย่งลูกค้า อีกทั้งรายได้ที่เข้ามายังไม่กระจายตัว แต่กระจุกตัวอยู่ที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว อาจส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์และนักท่องเที่ยวคุณภาพในอนาคต

ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในด้านบวก เมื่อมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านได้ใช้สอยพื้นที่ในการประกอบอาชีพหรือทำธุรกิจต่าง ๆ ในส่วนของพื้นที่สีเขียวได้ทดแทนด้วยพื้นที่บริเวณวัด และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้เข้ามามีส่วนในการควบคุมการบุกรุกพื้นที่สีเขียว ชุมชนมอญบ้านวังกะมีการจัดระเบียบภายในชุมชน ด้วยวิถีชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้านอาจทำให้เกิดผลกระทบได้ แต่เมื่อมีการตั้งกฎกติกาก็สามารถลดความขัดแย้งในเรื่องมลพิษทางเสียงได้ ดังพบเสียงสะท้อนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวว่า “การเสียงดังในหมู่บ้านจะเตือนอยู่แล้วถ้า 3 ทุ่มขึ้นไปห้ามเสียงดัง และเจ้าของรีสอร์ทแต่ละที่ก็น่าจะเตือนกัน...” (สาวตามสั่ง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 เมษายน 2567)

นอกจากนี้ยังเกิดการพัฒนาให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เช่น การร่วมกันปรับปรุงดูแลสะพานอุตตมานุสรณ์ และรัฐวิสาหกิจ อาทิ เทศบาลตำบลวังกะ เข้ามาดูแลในเรื่องความปลอดภัย การจัดการขยะ ถนน สะพานของกาเลีย การพ่นหมอกควันกำจัดขยะ รวมถึงน้ำประปา และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในบริเวณซอยสะพานมอญ ที่มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวยังคงเอกลักษณ์ความเป็นมอญ ในบางบ้านอาจมีการนำบ้านรูปแบบเก่ามาบูรณะเป็นรูปแบบที่ทันสมัยขึ้น ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน และการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การสร้างทางเท้า โดยทางวัดและเทศบาลตำบลวังกะ ร่วมกับคนในชุมชน ดังพบเสียงสะท้อนของผู้นำทางด้านการปกครองว่า “ส่วนมากจะเป็นพวกขยะ มีเทศบาลตำบลวังกะมาเก็บให้ เดือนละ 30 บาท แต่ก่อนจะเผาขยะเอาเอง แต่ตอนหลังเริ่มมีฝุ่นควัน จึงไม่ให้เผา...ในอนาคตถนนซอยสะพานไม้จะเปลี่ยนพัฒนาทางเท้าให้ดียิ่งขึ้นเป็นฟุตบาท และทุกคนเห็นด้วย เพราะทุกคนก็จะคุ้ยปรึกษากันก่อน...” (รองนายกเทศมนตรีสาว, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 เมษายน 2567)

ในทางกลับกัน จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สังเกตการณ์ พบว่า บริเวณริมแม่น้ำมีปัญหาในด้านขยะค่อนข้างมากและยังขาดไฟสาธารณะ ทำให้บริเวณนั้นทำลายทัศนียภาพของธรรมชาติ และดูไม่ปลอดภัยในยามวิกาล สิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชนอาจไม่รองรับสำหรับนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม เช่น ป้ายบอกทาง

ป้ายแผนที่ที่มีจำนวนน้อยและไม่ชัดเจน บริการตู้กดเงินสดและธนาคาร เป็นต้น ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นอาจทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจพักในฝั่งไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ที่ทำธุรกิจที่พักในฝั่งชุมชนมอญโดยตรง นอกจากนี้เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล ร่วมกับการจัดการที่ยังไม่ทั่วถึงเพียงพอ ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ตามมา ทั้งในเรื่องสุขอนามัย การทิ้งขยะ การจอดรถ และการจราจร ดังพบเสียงสะท้อนของผู้นำทางด้านจิตวิญญาณว่า “การบำบัดน้ำเสียอย่างพวกบ่อเกรอะในท้องน้ำ มันกระทบไปอีกบ้านหนึ่งเวลาท้องน้ำมันเต็ม...ในระยะยาวถ้าเราไม่ได้มีการจัดการที่ดีมันอาจจะทำให้มีผลเสียต่อแม่น้ำ...บวกกับวินัยในการทิ้งขยะ ซึ่งยังเป็นแบบไทย ๆ ...” (เจ้าอาวาส, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2567) จากปัญหาเหล่านี้นอกจากจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของชุมชนแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่ไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวเช่นกัน

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การเข้ามาของการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในด้านบวกทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนมากขึ้น เกิดการใช้สอยพื้นที่ในการประกอบธุรกิจพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความปลอดภัย มีการจัดระเบียบภายในชุมชน โดยวัดและชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ในด้านลบมีผลกระทบในเรื่องการจัดการที่ไม่ทั่วถึงทั้งปัญหาขยะ สุขอนามัย ความแออัด และพื้นที่สีเขียวลดน้อยลง ส่งผลต่อเนื่องไปสู่ปัญหาสภาพอากาศ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะในด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า การท่องเที่ยวทำให้มีหน่วยงานของทางภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนยังมีการซึมซับค่านิยมที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยวและสื่อออนไลน์ ทำให้เกิดการพัฒนาตามกระแสนิยม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการพัฒนาทางสังคม ทั้งด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรม ประเพณี เนื่องจากการนำวิถีชีวิตชนบทธรรมเนียม และประเพณีของสังคมไทย เป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวมากขึ้น แต่ในทางกลับกันการท่องเที่ยวก็ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น ความแตกแยกระหว่างชาวบ้าน และสอดคล้องกับแนวคิดของ แวนเคลย์ และคณะ (Vanclay, et al., 2000) ที่กล่าวว่า ผลกระทบทางสังคมอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตพื้นฐาน ทักษะคน การดำเนินชีวิต การทำงาน รวมถึงการติดต่อซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมจารีตประเพณีค่านิยมของกลุ่ม ความวิตกกังวล และความปรารถนาที่จะได้รับความปลอดภัยและอนาคตของบุตรหลานของตน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะในด้านเศรษฐกิจ พบว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ได้เกิดการกระจายตัวอย่างทั่วถึง มีเพียงบางพื้นที่ของชุมชนที่ได้รับผลประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ มนัส สุวรรณ (2539) กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดงานและรายได้ต่อบุคคลจำนวนมาก แต่ในทางกลับกัน เศรษฐกิจของพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาการท่องเที่ยวอาจทำให้การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม เนื่องจากผู้ได้ประโยชน์โดยตรง อาจเป็นคนเฉพาะกลุ่ม

นอกจากนี้คนในชุมชนได้มีการเปลี่ยนอาชีพให้รองรับกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น รวมถึงการพัฒนาทางกายภาพเพื่อรองรับการเติบโตทางธุรกิจ แต่ทว่าชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นหลัก ต้องประกอบหลายอาชีพเพื่อให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายและการดำรงชีวิต อีกทั้งคนรุ่นใหม่ยังกลับมาทำงานและพัฒนาชุมชนเป็นจำนวนมาก รวมถึงนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อต่อยอดเศรษฐกิจในชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แวนเคลย์ และคณะ (Vanclay, et al., 2000) ที่กล่าวว่า ผลกระทบทางสังคมอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตพื้นฐานและการทำงาน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชนมอญบ้านวังกะในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในหลากหลายด้าน เช่น ธรรมชาติ ภูมิอากาศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การใช้สอยพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ระบบคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวก การสร้างกฎกติกาภายในชุมชน และความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของ กนกพร สว่างแจ้ง (2540) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของสิ่งแวดล้อมสร้างเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ขึ้นมาโดยสภาพแวดล้อมใหม่ที่สร้างขึ้นอาจจะก่อผลด้านบวกหรือด้านลบต่อสภาพแวดล้อมเดิมที่เป็นอยู่ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แวนเคลย์ และคณะ (Vanclay, et al., 2000) ที่กล่าวว่า ผลกระทบทางสังคมอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสิ่งแวดล้อม จากการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนมากที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องทั้งในเรื่องการตัดสินใจมาท่องเที่ยวและรายได้ของคนในชุมชน

นอกจากนี้ชุมชนควรร่วมกันวางแผนนโยบายในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้จุดแข็งของชุมชน คือ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์มาเสริมสร้างเศรษฐกิจ โดยกระทบกับทรัพยากรให้น้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพฑูรย์ พงศบุตร (2550) กล่าวว่า นโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนย่อมมีการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวไม่มากนัก ขึ้นอยู่กับการออกนโยบายการพัฒนาที่ควรมีความรับผิดชอบ ต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากร และเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นควบคู่กับการสร้างเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการตัดสินใจด้วยตนเอง (Self Determination Theory) ของ เดซี และไรอัน (Deci & Ryan, 2000) โดยนโยบายหรือการพัฒนาต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรและวิถีชุมชน ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการรับฟังความคิดเห็น การดำเนินการ และมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นควรตกแก่ชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้รับการยอมรับและมีความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนมีการหาแนวทาง และตั้งกฎกติกาต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว แต่สามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงในระยะสั้น ชุมชนควรมีการ

วางแผนการแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยพัฒนาชุมชนสู่การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาในด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผ่านการจัดการทรัพยากรและการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยคำนึงถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวเพื่อวางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หมายเหตุ

บทความใน “การประชุมวิชาการฯ นี้” เป็นความเห็นของผู้เขียนโดยเฉพาะ คณะกรรมการจัดงานไม่มีส่วนในความคิดเห็นในข้อความเหล่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร สว่างแจ้ง. (2540). *การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม*. ไทยวัฒนาพานิช.
- กรมการท่องเที่ยว. (2565). *แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว*. <https://www.dot.go.th/storage/กองพัฒนาบริการ/แผนกองฯ/QtfddpYXKOCrXLds1f5xJfseslXaXcpgu3q3oDnM.pdf>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ขจิตถัย บุรุษพัฒน์. (2540). *ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า*. แพร์พิทยา.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร. (2550). *ผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประเทศไทย: สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 27 เรื่องที่ 3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. https://saranukromthai.or.th/ebooks/?page_id=230
- มนัส สุวรรณ. (2539). การท่องเที่ยวกับผลกระทบ. *วารสารภูมิศาสตร์ สหประชาชาติแห่งประเทศไทย*. 21(1), 13-16.
- สุภรณ์ โอเจริญ. (2519). *ชาวมอญในประเทศไทย: วิเคราะห์ฐานะและบทบาทในสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- อัญชัญ ตันนเทศ และคณะ. (2560). *การศึกษาสภาพวัฒนธรรมมอญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มมอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน*. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*. 18(34), 40-51.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*. 11(4), 227-268.
- Vanclay, F., Van Schooten, M., & Sloodweg, R. (2000). *Social impact assessment*. Charles Stuart University.